

Institute for Macroeconomic
and Regional Studies

Makroiqtisodiy va hududiy tadqiqotlar instituti

2023
2024
2025

MART
APREL
MAY

Faoliyatning
asosiy
ko'rsatkichlari

Mundarija

Xitoy misolida oilaviy tadbirkorlikni rivojlantirishning xorij tajribasi.....	2
2017-2023 yillarda O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatish sohasida amalga oshirilgan islohotlarning asosiy natijalari	3
Ko'chmas mulk va ipoteka bozoriga oid hisobotning navbatdagi soni tayyorlandi.....	5
2017-2023 yillarda asosiy turdag'i kimyo va gaz-kimyo mahsulotlarini ishlab chiqarish sur'ati tahlil qilindi	6
2017-2023 yillarda O'zbekistonda qulay investitsiyaviy muhitni yaratish bo'yicha ko'rilgan chora-tadbirlar va ularning natijasi	8
O'zbekistondagi umumta'lim maktabalarida davomat bilan bog'liq holat o'rganildi	9
O'zbekistonda tomorqa yerlariga sifatli autsorsing xizmati ko'rsatish darajasi tahlil qilindi.....	10
2024-yilning aprel oyida Toshkent shahridagi yirik supermarketlarda 21 nomdag'i oziq-ovqat mahsulotlari narxining o'zgarishi.....	11
Sanoat zonalarida tadbirkorlik subyektlariga yer uchastkalarining sotilishi	12
2017-2023 yillarda O'zbekistonda sement sanoatining rivojlanish dinamikasi	13
2017-2023 yillarda O'zbekistonda sog'liqni saqlash sohasida amalga oshirilgan islohotlar	14
2024-yilning mart oyida Toshkent shahrida uy-joy uchun taklif etilgan ijara narxlari	15
2017-2023 yillarda O'zbekiston hududlari bo'yicha yalpi hududiy mahsulotning o'sishi.....	16
Qishloq xo'jaligini moliyalashtirish bo'yicha Yevropa Ittifoqi mamlakatlarining tajribasi	18
2022-2023 yillarda yer uchastkalari va unga bo'lgan huquqlarni elektron onlayn-auksion orqali sotish dinamikasi	19

Xitoyda oilaviy tadbirkorlik subyektlarining rivojlanish tarixi boshqa mamlakatlardagiga nisbatan qisqaligi bilan ajralib turadi. Xitoyda 1978-yilda o'tkazilgan iqtisodiy islohotlardan so'ng tadbirkorlik subyektlarning xususiy mulkka egalik qilishiga ruxsat berilgan.

Bugungi kunda Xitoyda ro'yxatga olingan yirik kompaniyalarning 30 foizdan ortig'i va xususiy tadbirkorlik subyektlarining qariyb 90 foizi oilaviy tadbirkorlik subyektlari sifatida tasniflanadi.

Xitoy hukumati tomonidan 90-yillarda amalga oshirilgan iqtisodiy islohotlardan keyin oilaviy tadbirkorlik subyektlari o'zining yuqori samaradorligi hisobiga katta o'sishni namoyish qildi.

Asosan kichik va o'rta biznes sohasida keng tarqalgan oilaviy tadbirkorlikning yirik biznes darajasigacha o'sishi bilan bog'liq holatlar kuzatilgan. Dastlab kichik ion batareyalarini ishlab chiqaruvchi BYD oilaviy tadbirkorlik korxonasi hozirga kelib, nafaqat Xitoy, balki dunyoda elektromobilarni ishlab chiqaruvchi eng yirik korporatsiyalardan biriga aylangani bunga yaqqol misol bo'la oladi.

Xitoyda tadbirkorlik subyektlari, xususan oilaviy korxonalar tomonidan ishlab chiqarilgan tovarlarni iste'molchiga o'z vaqtida yetkazib berish borasida onlayn savdo platformalari va tovarlarni yetkazish xizmatlari juda yaxshi rivojlangan. So'nggi 20 yilda Xitoy hukumati yetkazib berish xizmatlari infratuzilmasini yaxshilash uchun katta miqdorda moliyaviy mablag' ajratdi.

Bugungi kunda Xitoyda ishlab chiqarilgan tovarlarni iste'molchilarga yetkazib berishda Taobao, Tmall, AliExpress, 1688.com, JD.com, Pinduoduo kabi yirik onlayn savdo platformalari faoliyat yuritmoqda. Bulardan tashqari SF Express, Cainiao Network, JD Logistics, YTO Express, ZTO Express, STO Express kabi qulay va arzon yetkazib berish xizmatlari mavjud. Natijada Xitoy tadbirkorlarining onlayn savdo platformalari orqali savdo hajmi 2019-yilda 1 trln. 801 mlrd. AQSh dollarini tashkil etgan bo'lsa, 2022-yilda 3 trln. 85 mlrd. dollarga yetdi.

Xalqaro savdoni rivojlantirish bo'yicha Xitoy Kengashi (China Council for the Promotion of International Trade) xitoylik tadbirkorlarning xalqaro bozorlarga chiqishi uchun ularni chet mamlakatlardagi standartlar, bojxona tizimi, transport imkoniyatlari haqidagi zarur ma'lumotlar bilan ta'minlaydi.

Xizmat ko'rsatish sohasining rivojlanishi iqtisodiy o'sish, aholi (ayniqsa yoshlar) bandligini ta'minlash va turmush farovonligini oshirishda katta ahamiyatga ega. 2023-yil yakunlariga ko'ra, xizmatlar sohasidagi o'sish 6,8 foizni, sohaning YALMDagi ulushi 43,4 foizni tashkil etdi.

So'nggi yillarda respublikada xizmat ko'rsatish sohasini qo'llab-quvvatlash va jadal rivojlantirish borasida muhim qadamlar qo'yildi. **Xususan:**

- "Elektron hukumat" tizimi takomillashtirildi va umumiy elektron davlat xizmatlari soni 592 taga yetdi;
- biznesni ro'yxatga olish osonlashtirildi va xizmatlar sohasidagi kichik tadbirkorlik subyektlari soni 2,5 barobar ko'paydi (2017-yildagi 128 mingtadan 2023-yilda 326 mingtaga).

Zamonaviy xizmatlarni rivojlantirishda sohaga xususiy sektorning faol jalb qilinishi o'z samarasini berdi va tahlil qilingan davrda **quyidagi o'zgarishlar qayd etildi:**

- Moliyaviy xizmatlar 7,1 marotaba oshdi, xususiy va xorijiy banklarning sohaga jalb qilinishi ularning raqobatbardoshligini oshirdi va 2024-yilning 1-yanvar holatiga ko'ra HHI indeksi 986 gacha pasaydi (2017-yil oxirida 1520 ga teng bo'lgan);
- Axborot va aloqa sohasidagi xizmatlar 3,9 marotaba oshdi;

Ta'lim sohasidagi xizmatlar 4,6 marotaba oshdi;

- Davlat-xususiy sheriklik asosidagi mактабгача та'lим ташкilotlari soni 1 328 taga (2017-yil oxirida 250 ta), oilaviy mактабгача та'lим ташкilotlari soni 21 941 taga (2017-yil oxirida 579 ta), nodavlat umumta'lim muassasalari soni 194 taga (2017-yil oxirida 39 ta), nodavlat oliy ta'lim muassasalari soni 194 taga (2017-yil oxirida 1 ta), xorijiy oliy ta'lim muassasalari soni 28 taga (2017-yil oxirida 7 ta) yetdi;

- Sog'liqni saqlash sohasidagi xizmatlar 5,0 marotaba oshdi va hozirgi kunda 8200 ta xususiy tibbiyat muassasasi faoliyat yuritmoqda (2017-yil oxirida 4000 ta edi).

O'zbekiston Respublikasida xizmatlar sohasini yanada rivojlantirish maqsadida **«O'zbekiston-2030» strategiyasi**da bir qator maqsadlar belgilab olingan. Jumladan:

- hududlarda xizmat ko'rsatish va servis sohalarini rivojlantirish orqali xizmat ko'rsatish hajmini 3 baravarga oshirish;
- o'rta va yirik shaharlar hamda aholisi 300 mingdan ko'p bo'lgan tumanlarda zamonaviy bozor xizmatlari, IT, ta'lim, tibbiyat, yuridik, san'at, turizm, mehmonxona va umumiy ovqatlanish hamda transport xizmatlarini rivojlantirish;
- shaharsozlik loyihalari asosida zarur infratuzilmasi mavjud va aholi gavjum bo'lgan ko'chalarning 233 mingta bo'sh yer maydonlarini auksion savdolariga chiqarish orqali savdo, maishiy, sayilgoh va ko'ngilochar xizmatlarni rivojlantirish;

- o'rta va yirik shaharlarning markazlarida xizmat ko'rsatishga ixtisoslashgan markaziy ko'chalarni tashkil etish orqali 36 mingta savdo va servis obyektlarini tashkil etish;
- «Yangi O'zbekiston» massivlarida va xalqaro avtomobil yo'llari bo'yida 6 mingta savdo va servis obyektlarini qurish;
- yetakchi loyiha tashkilotlarini jalb qilib, bozorlarni zamonaviy, qulay barcha xavfsizlik talablariga javob beradigan savdo komplekslariga aylantirish.

2017-2023 YILLARDA O'ZBEKISTONDA XIZMAT TURLARINING RIVOJLANISH SUR'ATI

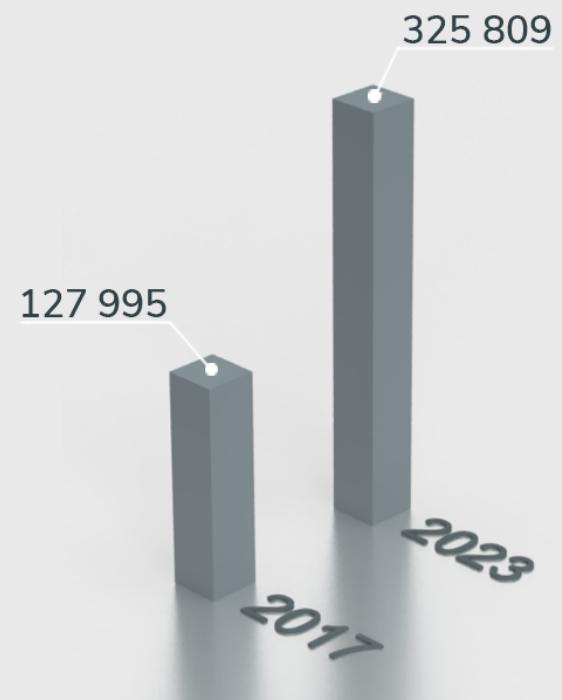
- Xizmat turlarining real o'sishi
(marotaba)**

Moliya	7,1
Sog'liqni saqlash	5,0
Me'morhilik, muhandislik	4,9
Ta'lim	4,6
Axborot va aloqa	3,9
Savdo	3,5
Ko'chmas mulk bilan bo'gлиq	3,0
Transport	3,0
Ijara va lizing	2,9

- 2017-2023 yillarda faoliyati yo'lga qo'yilgan yangi muassasalar (birlikda)**

Xususiy tibbiyot muassasalari	8 200
Oilaviy maktabgacha ta'lif tashkilotlari	21 941
Davlat-xususiy sheriklik asosidagi maktabgacha ta'lif tashkilotlari	1 328
Nodavlat umumta'lif muassasalari	194
Nodavlat oliy ta'lif muassasalari	74
Xorijiy oliy ta'lif muassasalari	28

- Xizmatlar sohasidagi kichik biznes subyektlari (birlikda)**

- Xizmatlar sohasining o'sish sur'ari**

- Xizmatlar sohasining YalMdagi ulushi**

Manba: O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi,
Oliy ta'lif, fan va innovatsiyalar vazirligi, Sog'liqni saqlash vazirligi ma'lumotlari

Hisobot Biznesni rivojlantirish banki homiyligida tayyorlanib, uy-joy bozori dinamikasi, talab va taklif, uy-joyni sotib olish va ijaraga olish narxlari, davlat tomonidan uy-joy bozori ishtirokchilarini qo'llab-quvvatlash bo'yicha ko'rilibotgan choralar, shuningdek, aholini uy-joy bilan ta'minlashning dolzarb masalalari, yer uchastkalari va qurilish materiallarining narxlari kabi omillar tahlilini o'z ichiga oladi.

Asosiy xulosalar:

2020-2023 yillarda birlamchi va ikkilamchi bozordagi uylarning o'rtacha narxlari 70-80 foiz oshgan va bu mazkur davrda iste'mol narxlari o'zgarishidan mos ravishda 1,4 va 1,6 barobarga yuqori hisoblanadi.

Ipoteka kreditlari, ayniqsa davlat dasturlari doirasida past daromadli oilalar va birinchi marta uy sotib oluvchilar uchun mo'ljallangan imtiyozli ipoteka kreditlari uy-joyga bo'lgan talabning sezilarli darajada oshishiga olib kelgan.

Ma'lumot uchun: 2017-yilda aholiga ajratilgan ipoteka kreditlari hajmi 2,6 trln. so'mni tashkil etib, nominal YAMga nisbatan 0,8 foiz bo'lgan bo'lsa, 2023-yilda ushbu ko'rsatkichlar mos ravishda 16,9 trln. so'm va 1,6 foizga yetdi. Bu esa 2023-yilda aholiga ajratilgan ipoteka kreditlari hajmi 2017-yildagiga nisbatan 6,4 barobar ko'payganligini ko'rsatadi.

Uy-joy sotib olishni moliyalashtirishda tijorat banklarining roli va ahamiyati oshib bormoqda.

Ma'lumot uchun: 2021-yilda ipoteka kreditlarini moliyalashtirishda banklarning o'z mablag'lari ulushi 8,9 foizni tashkil etgan bo'lsa, 2022-yilda 26,3 foizga, 2023-yilda 33,9 foizga yetdi. Bu esa bank sektorining ko'chmas mulk bozoridagi ishtiroki tobora oshib borayotganligini ko'rsatadi.

2023-yilda Toshkent shahridan tashqari respublikaning barcha hududlarida birlamchi bozordan uy-joy sotib olish uchun ipoteka krediti olgan aholining eng kamida 40 foizdan ortiq qismi dastlabki badalning bir qismini qoplashda subsidiyalardan foydalangan.

Uy-joy qurilishi uchun yer uchastkalarining narxlari yildan yilga sezilarli darajada o'sib bormoqda.

Ma'lumot uchun: Toshkent shahrining bosh rejasи tasdiqlanmaguncha 2023-yildan yangi qurilishlarga moratoriyl e'lon qilinishi natijasida qurilish uchun yer uchastkalari sotilishi to'xtatildi. Moratoriyl e'lon qilinishidan oldin auksion savdolariga chiqarilgan va 2023-yilda sotilgan (3 lot) yerlarning 1 kv.metri uchun narxlar 6,3 mln. so'mdan 11,4 mln. so'mgacha bo'lgan qiymatlarni tashkil etdi.

Uy-joy qurilishi narxiga ta'sir qiluvchi asosiy omillardan biri bo'lgan sementning narxi pasaymoqda va mamlakatda sementga bo'lgan ehtiyojning mahalliy ishlab chiqaruvchilar tomonidan qoplanish darajasi ortib bormoqda. Shu bilan bir qatorda armatura narxi ham pasaymoqda.

Toshkent shahrining Yashnobod va Sergeli tumanlarida yerusti metrosining qurib, foydalanishga topshirilishi uy-joy ilgari poytaxtning boshqa tumanlaridagi nisbatan arzonroq bo'lib kelgan ushbu hududlarida turar joylarning jozibadorligi va qiymati oshishiga hissa qo'shti. Xususan, 2022-yilda uy-joylarning 1 kv.metri uchun o'rtacha narx Sirg'ali tumanida 775 AQSh dollarini, Yashnobod tumanida 875 AQSh dollarini tashkil etgan bo'lsa, 2023-yilda narxlar mos ravishda 979 dollar (26,3 foiz) va 1087 dollargacha (24,2 foiz) ko'tarilgan. Yashnobod tumanidagi yangi uy-joylarning narxi o'rtasidagi tafovut (standart og'ish) 2022-yilda 273, 2023-yilda 446, Sergeli tumanida esa mos ravishda 148 va 221 ni tashkil qildi.

2017-2023 yillarda kimyo sanoati xomashyoni qayta ishlashni chuqurlashtirish va yangi turdag'i mahsulotlarni o'zlashtirish bo'yicha chora-tadbirlar amalga oshirilayotgan bir sharoitda rivojlandi. Ishlab chiqarishning umumiy hajmi qiyosiy narxlarda 1,16 barobar, jumladan, kimyo mahsulotlarini ishlab chiqarish 10,1 foizga, rezina va plastmassa buyumlarni ishlab chiqarish 36,2 foizga oshdi.

Ichki va tashqi bozorda talab yuqori bo'lgan mineral o'g'itlar ishlab chiqarilayotgan mahsulotlar tarkibida eng katta ulushga ega bo'ldi. Mutlaq hisobda ularni ishlab chiqarish hajmi 23,5 foizga oshdi. Eng yuqori o'sish sur'ati azotli o'g'itlarni ishlab chiqarishda kuzatildi – 29,2 foiz. Kaliyli o'g'itlarni ishlab chiqarish 17,9 foizga oshdi.

Azotli o'g'itlar segmentida karbamid ishlab chiqarish hajmi 68 foizga, ammiakli selitra ishlab chiqarish hajmi 17,8 foizga oshdi. "Navoiyazot" aksiyadorlik jamiyati va "Farg'onaazot" AJ ushbu turdag'i mahsulotlarning eng yirik ishlab chiqaruvchisi mavqeini saqlab qoldi. Respublikada ishlab chiqarilayotgan karbamid va ammiakli selitranning 75 foizi ularning hissasiga to'g'ri keladi. Umuman olganda, kimyo majmuasi korxonalari ishlab chiqarishning yangi turlari o'zlashtirilishini hisobga olgan holda 180 xildan ortiq mahsulot ishlab chiqarmoqda.

Kimyo sanoati rivojlanishidagi ilgari siljish gaz-kimyo ishlab chiqarishning rivojlanishi va shunga mos ravishda polietilen, polipropilen va yuqori qo'shimcha qiymatga ega bo'lgan boshqa turdag'i mahsulotlarni ishlab chiqarishning o'sishi bilan belgilanadi. Akril va vinil polimerlar asosidagi bo'yoqlarni ishlab chiqarishda 1,49 barobar ko'p o'sish sur'atiga erishildi. Maishiy kimyo bozori jadal rivojlandi.

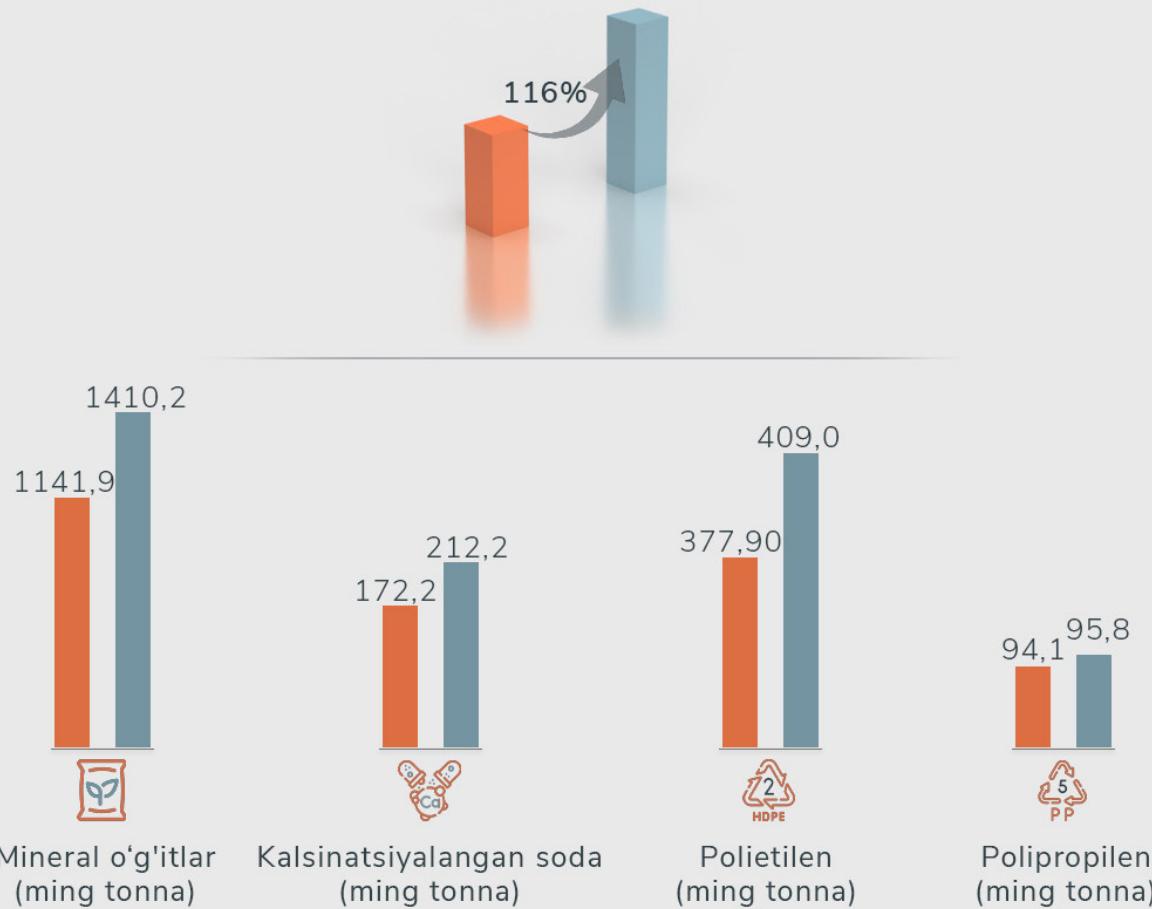
Tahlil qilinayotgan davrda **kimyo mahsulotlari eksporti** qariyb 1,5 barobar oshdi. Agar 2017-yilda eksport hajmi 883,7 million AQSh dollarini tashkil etgan bo'lsa, 2023-yilda bu ko'rsatkich 1,3 milliard dollardan oshib ketdi. Bugungi kunga qadar kimyo mahsulotlari dunyoning 30 dan ortiq mamlakatiga eksport qilinmoqda.

"O'zbekiston – 2030" strategiyasida kimyo sanoatini yanada yuksaltirish va uning mamlakat sanoatini rivojlantirishdagi rolini oshirish maqsadida qator chora-tadbirlar belgilangan:

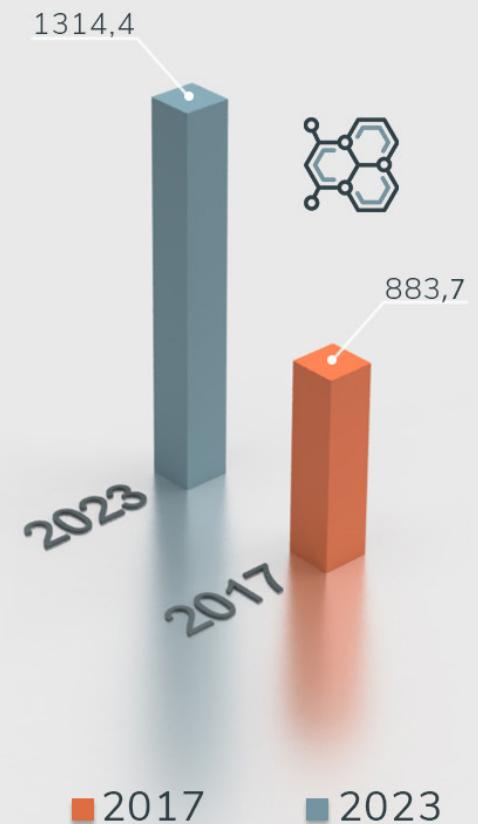
- Qoraqalpog'iston Respublikasi, Navoiy va Farg'ona viloyatlarida yirik kimyo va polimer klasterlarini tashkil etish, ular doirasida 9,9 milliard dollarlik xorijiy investitsiyalarni jalb qilish hisobiga 44 ta investitsiya loyihasini amalga oshirish;
- Import o'rnnini bosuvchi yuqori qo'shilgan qiymatga ega 30 dan ortiq yangi tovarlarni o'zlashtirish bilan Toshkent viloyatida Chirchiq kimyo-sanoat texnologiyalar parkini rivojlanirish;
- Kamida 2 milliard AQSh dollariga teng birlamchi xomashyo va kimyoviy mahsulotlar, shu jumladan tabiiy gazni qayta ishslash darajasini 20 foizga oshirish hisobiga ishlab chiqarishning ko'p bosqichli zanjiriga ega yangi ishlab chiqarish quvvatlarini tashkil etish;
- Ilm-fan va ishlab chiqarish o'ttasidagi o'zaro aloqani mustahkamlash, kimyo majmuasida innovatsiyalarni ommalashtirish uchun ilmiy-ishlab chiqarish va o'quv klasterini yaratish.

2017-2023 YILLARDA O'ZBEKISTONDA GAZ VA GAZ-KIMYO MAHSULOTLARINING ISHLAB CHIQARILISHIGA OID ASOSIY KO'RSATKICHLAR

Kimyoviy va plastmassa buyumlar (foiz hisobida)

Kimyoviy moddalar va shunga o'xshash mahsulotlar eksporti (million AQSh dollar)

Manba: O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi ma'lumotlari

2023-yilda mamlakatimizda asosiy kapitalga investitsiyalar 2017-yildagiga qaraganda 2,2 marotaba ortib, 352,0 trln. so'mga yetdi. Ushbu mablag'larning yalpi ichki mahsulot (Yalm) dagi ulushi esa 22,7 foizdan, 33,0 foizgacha oshdi.

To'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar va kreditlarni jalb qilishning sezilarli darajada faollashishi so'nggi 6 yil davomida investitsiya mablag'larining ortishida muhim omillardan biri bo'ldi. Bu davrda ushbu ko'satkich 5,7 marotaba oshdi va 2,4 mlrd. AQSh dollaridan 14,2 mlrd. AQSh dollariga yetdi. Mos ravishda to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar va kreditlarning Yalmagi ulushi ham 4,0 foizdan 15,6 foizgacha ortdi.

Investitsiyalar uchun yaratilgan qulay sharoit natijasida respublikada faoliyat yurituvchi korxonalar soni 1,7 barobar oshdi va 285,0 mingtadan 485,0 mingtaga yetdi. Jumladan, xorijiy kapital ishtirokidagi korxonalar soni 2,6 marotaba ortib, 5,5 mingtadan 14,1 mingtaga yetdi.

Davlat - xususiy sheriklik (DXSh) loyihalari

orgali xususiy sektor mablag'larini ijtimoiy muhim ahamiyatga ega tarmoqlarga jalb qilish investitsiya siyosatining muhim yo'nalishlaridan biriga aylandi. Bu sohadagi ilk qadamlar atigi 5 yil avval tashlagan bo'lsa ham, bugungi kunda O'zbekistonda umumiy qiymati 17 mlrd. AQSh dollariga teng bo'lgan 1018 ta DXSh kelishuvi imzolandi.

Investitsiya faoliyatini qo'llab-quvvatlash va iqtisodiyotning investitsiyaviy jozibadorligini oshirish maqsadida **«O'zbekiston - 2030»**

strategiyasida bir qator chora-tadbirlar belgilangan. Jumladan:

- 250 milliard AQSh dollarini miqdoridagi investitsiyalarni o'zlashtirish;
- davlat-xususiy sheriklik doirasida 30 milliard AQSh dollarini miqdorida investitsiyalarni jalb qilish;
- asosiy kapitalga kiritiladigan investitsiyalar hajmining yillik o'rtacha 7 foiz atrofida o'sishini ta'minlash;
- hududlarning investitsion reytingini yuritish, har bir hududning imkoniyatlaridan kelib chiqib, uning investorlar uchun jozibadorligini yanada oshirish.

2017-2023 YILLARDA O'ZBEKISTONDA SOG'LIQNI SAQLASH SOHASIDA AMALGA OSHIRILGAN ISLOHOTLARNING ASOSIY NATIJALARI

Davlat byudjetidan sog'lioni saqlash tizimi uchun ajratilayotgan xarajatlar (so'mda)

Aholining o'rtacha umr ko'rish davomiyligi (yoshda)

O'limning umumiyo koeffistienti (promilleda)

2017

2023

Tibbiyot turizmining rivojlanishi (ming kishi)

Manba: O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi
O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi ma'lumotlari

Tahlil natijasida quyidagilar aniqlandi:

2022-yilda maktablardagi o'rtacha davomat 83,6 foizni tashkil etgan bo'lsa, 2023-yilga kelib 82,5 foizga tushgan.

Hududlar bo'yicha davomatning eng past ko'rsatkichlari Toshkent shahri (57,8 foiz), Jizzax (76,9 foiz), Toshkent (75,8 foiz) va Farg'ona (79,8 foiz) viloyatlarida kuzatilgan. Eng yuqori ko'rsatkichlar esa Buxoro (89,1 foiz), Surxondaryo (88,3 foiz) va Qashqadaryo (88,2 foiz) viloyatlarida kuzatilgan.

Predmetlar kesimida, boshlang'ich sinf o'quvchilari orasida eng past davomat ko'rsatkichlari o'zbek tili va matematika predmetlarida kuzatilgan.

O'rta sinf o'quvchilari orasida o'zbek tili, informatika, adabiyot va ingлиз tili fanlari, yuqori sinf o'quvchilari orasida ham o'zbek tili, informatika, algebra va ingliz tili fanlarida davomatning eng past ko'rsatkichlari kuzatilgan.

Ota-onalar orasida o'tkazilgan so'rov natijalariga ko'ra, betob bo'lib qolishi (75,4 foiz), ota-onasiga ishlarda yordam berishi (8,9 foiz), ota-onasi ishga chiqishi kerakligi, 6 yoshgacha bo'lgan bolalarga qaraydigan boshqa odam yo'qligi (3,1 foiz), xususiy o'qituvchi/repetitor bilan o'qishi (1,7 foiz), maktabga borishi uchun qo'shimcha xarajatlarga mablag' yetishmasligi (1,1 foiz) o'quvchilarning dars qoldirishidagi asosiy sabablardir. So'rovda qatnashgan ota-onalarning 8,5 foizi farzandi nima sababdan dars qoldirganini bilmasligini aytgan.

PISA (o'quvchilarning ta'limgagi yutuqlarini baholash bo'yicha xalqaro dastur) ma'lumotlariga ko'ra, O'zbekistonda darslarni ketma-ket uch oy qoldirgan o'quvchilar ulushi 18,5 foizni tashkil etgan (PISAda ishtirok etgan mamlakatlar orasidagi o'rtacha ko'rsatkich 10,3 foiz). Bu ko'rsatkich o'g'il bolalar orasida qiz bolalar orasidagi ko'rsatkichga nisbatan yuqoriroq.

Tomorqa autsorsingi - bu tomorqadan foydalanishda ishlab chiqarishning bir qismini boshqa ixtisoslashgan tashkilotga berish orqali sifatga erishish bo'lib, bunday tizim rivojlangan mamlakatlarda yaxshi yo'lga qo'yilgan.

Germaniyada qariyb 500 mingta kichik tomorqa (Kleingarten) mavjud bo'lib, ularga ko'rsatiladigan autsorsing xizmati hajmi 15 milliard yevroni tashkil qiladi. Autsorsing xizmati an'anaviy bog'lar va sabzavotchilik yo'nalishida ommalashib bormoqda.

National Allotment Society London Branch – **Angliyadagi** yirik tomorqa xo'jaliklari uyushmasining filiali, asosan tabiiy xilma-xillikni asrashga xizmat qiladi. Ushbu uyushma Londondagi 740 dan ortiq kichik yer egalari hamda 40 mingta alohida tomorqaga xizmat ko'rsatadi.

O'zbekistonda 4,9 millionta tomorqa xo'jaligida 741,2 ming hektar yer resursi mavjud bo'lib, buning 402,1 ming hektari bevosita hovlida joylashgan. Bu tomorqa yerlarida yalpi dehqonchilik mahsulotlarining 37,9 foizi, yalpi chorvachilik mahsulotlarining 88,4 foizi yetishtiriladi. Tomorqa xo'jaliklarining 766,8 mingtasi (15,4 foiz) shaharlarda joylashgan bo'lib, ularning tasarrufida 48 ming hektar (6,5 foiz) yer resursi bor.

MHTI ekspertlari aholi tomorqa yerlaridan samarali foydalanish uchun qay darajada ko'mak va maslahat shaklidagi xizmatlar ko'rsatilayotganini o'rganish maqsadida so'rov o'tkazdi va unda Buxoro, Jizzax, Sirdaryo viloyatlaridagi 239 nafar tomorqa egasi ishtirot etdi.

So'rov natijalari quyidagicha bo'ldi:

1. Tomorqadan qancha daromad olasiz, degan savolga respondentlarning 33,4 foizi 3-4 mln. so'mgacha, 16,4 foizi 5-7 mln. so'mgacha, 16,5 foizi 8-10 mln. so'mgacha, 24,1 foizi 15-25 mln. so'mgacha, deb javob bergen.
2. Tomorqa xizmatini ko'rsatish (yer haydash, ekin ekish, mevali daraxt ekish, chorva boqish) uchun pul to'lay olasizmi, degan savolga respondentlarning 63,2 foizi ha, 27,1 foizi yo'q, 9,7 foizi tomorqadan sherikchilik asosida hosil olmoqchiman, deb javob bergen.
3. Tomorqa xizmatini ko'rsatish uchun qancha pul to'lay olasiz, degan savolga respondentlarning 48,1 foizi 200 ming so'mgacha, 11,8 foizi 300 ming so'mgacha, 6,8 foizi 500 ming so'mgacha, 13,9 foizi 1 mln. so'mgacha, deb javob bergen. So'rovda qatnashganlarning 11,3 foizi olingan hosilning bir qismini berish orqali autsorsing xizmatidan foydalanishi mumkinligini bildirgan.

Monitoring natijalari 6 xil mahsulot bo'yicha minimal narxlari o'tgan oydagiga nisbatan pasayganligini ko'rsatdi*. Shunday qilib, limonning narxi 18,8 foiz, bodringning narxi 17,6 foiz, tuxumning narxi 17,3 foiz, bananning narxi 13,5 foiz, tovuq go'shtining (file) narxi 6,8 foiz, sariq piyozning narxi 5,4 foiz pasaygan.

8 nomdag'i mahsulotlarning eng past narxi o'zgarishsiz qolgan. Bular: bug'doy uni, guruch, grechka, makaron, shakar, karam, margarin, kungabog'ar yog'i.

nomdag'i mahsulotlar narxi oshgan. Narxining oshishi bo'yicha pomidor yetakchi bo'ldi. Bu esa mavsumiy omil bilan bog'liq.

*tahlil 6-mart va 4-aprel kunlari o'tkazilgan monitoring ma'lumotlari asosida qilindi.

2024-yil aprel oyida Toshkent shahridagi supermarketlarda
oziq-ovqat mahsulotlari narxining o'zgarishi
(o'tgan oydagiga nisbatan foiz hisobida)

18,8%

Limon

17,6%

Bodring

17,3%

Tuxum

13,5%

Banan

6,8%

Tovuq go'shti (file)

5,4%

Sariq piyoz

Bugungi kunda respublikamiz bo'yicha jami 766 ta sanoat zonasini faoliyat yuritayapti. Ularning 24 tasi erkin iqtisodiy zona, 210 tasi yoshlar sanoat va tadbirkorlik zonasini va 532 tasi kichik sanoat zonasini. Sanoat zonalarida investitsiya loyihalari uchun jami ajratilgan 11,9 ming hektar yerning 6,4 ming hektariga ishlab chiqarish loyihalari joylashtirilgan.

Sanoat zonalarida yer uchastkalarining ijara huquqi asosidagi elektron onlayn auksion savdosi tahlili qo'yidagi natijalarni berdi:

Erkin va maxsus iqtisodiy zonalarda: 2023-yil mobaynida jami 213 lotdan iborat maydoni 778,4 hektar bo'lgan yer uchastkalari 81,5 mlrd. so'm boshlang'ich narx bilan auksion savdolariga chiqarilgan va 101,2 mlrd. so'mga (boshlang'ich narxga nisbatan 1,24 marotaba ko'p) sotilgan. Eng ko'p yer uchastkalari Toshkent - 64 ta (30 foiz), Samarqand - 58 ta (27,2 foiz) viloyatlarida sotilgan bo'lsa, Andijon viloyatida yer auksion savdolariga chiqarilmagan.

Kichik sanoat zonalarida: respublika bo'yicha mavjud 532 ta KSZ hududidan 2 821 ta lotdan iborat, maydoni 604,2 hektar bo'lgan yer uchastkalari auksion savdolariga chiqarilgan. Shundan, 1 541 ta lot (54,6 foiz) 85,8 mlrd. so'mga (boshlang'ich narxga nisbatan 1,34 marotaba ko'p) auksionda sotilgan. Auksion savdolariga eng ko'p lotlar Farg'ona - 586 ta (20,7 foiz), Sirdaryo - 343 ta (12,1 foiz), Navoiy - 292 ta (10,3 foiz) viloyatlarida chiqarilgan bo'lsa, eng ko'p yer uchastkalari Qoraqalpog'iston Respublikasi - 169 ta (10,9 foiz) va Farg'ona - 257 ta (16,7 foiz), Navoiy - 236 ta (15,3 foiz) viloyatlarida sotilgan.

Yoshlar sanoat va tadbirkorlik zonalarida:

2023-yil mobaynida jami 1 071 ta lotdan iborat, maydoni 82,6 hektar bo'lgan yer uchastkalari 23,2 mlrd. so'm boshlang'ich narx bilan auksion savdolariga chiqarilgan va 527 ta (49,2 foiz) lot 15,3 mlrd. so'mga (boshlang'ich narxga nisbatan 1,34 marotaba ko'p) sotilgan. Auksion savdolariga eng ko'p yer uchastkalari Qoraqalpog'iston Respublikasi - 165 ta (15,4 foiz), Xorazm - 226 ta (21,1 foiz), Buxoro - 177 ta (16,5 foiz) viloyatlarida chiqarilgan bo'lsa, Andijon va Namangan viloyalarida yoshlar sanoat va tadbirkorlik zonalaridan yer uchastkalari auksion savdolariga chiqarilmagan.

Sanoat zonalariga ishlab chiqarish loyihalarini joylashtirish maqsadida yer uchastkalarini auksion savdolari orqali sotishni yanada jadallashtirish maqsadida **quyidagilar taklif qilinadi:**

- yagona direksiyalarning vakolatlari, huquq va majburiyatlarini me'yoriy-huquqiy hujjat bilan tartibga solish uchun Vazirlar Mahkamasining 2020-yil 9-martdagi 134-sun qaroriga o'zgartirish kiritish;
- kichik sanoat, yoshlar sanoat va tadbirkorlik zonalaridagi ishtirokchilar uchun ularning o'ziga biriktirilgan yer uchastkalarida qurilgan bino va inshootlarni garov ta'minoti sifatida banklarga taqdim etish va kredit olish imkoniyatini yaratish;
- kichik sanoat, yoshlar sanoat va tadbirkorlik zonalarida 3 va 5 yillik faoliyati davomida muqaddam yuklatilgan majburiyatlarni to'liq bajargan tadbirkorlik sub'ektlariga o'ziga biriktirilgan bino va inshootlar hamda yer uchastkalarini xususiyashtirish yuzasidan alohida tartibi ishlab chiqish.

2017-yilda mamlakatimizning 5 ta hududida joylashgan 12 ta korxonada 8,9 million tonna sement ishlab chiqarilgandi. Sementga talabning yuqoriligi, bozorni rivojlantirishning katta salohiyati va qulay ishbilarmonlik muhitini yaratishga qaratilgan davlat siyosati sohaga yangi investorlar e'tiborini tortdi.

2017-2023 yillarda turli hududlarda energiya tejovchi "quruq" texnologiyalar asosida 25 ta yangi sement ishlab chiqarish quvvatlari tashkil etildi va ularning umumiy quvvati 26,6 million tonnaga yetdi.

2023-yilda O'zbekistonda 15,5 million tonna sement ishlab chiqarildi va aholi jon boshiga to'g'ri keladigan sement miqdori 431 kg ga yetdi. Bu ko'satkich 2022-yilda dunyo miqyosida 510 kilogrammni, Xitoyda 1490 kilogrammni, Saudiya Arabistonida 1460 kilogrammni, Vyetnamda 1220 kilogrammni, Turkiyada 980 kilogrammni, Rossiyada 420 kilogrammni, AQShda 280 kilogrammni tashkil qilgan.

2023-yilda sement ishlab chiqarish hajmi 2017-yildagiga nisbatan 74,1 foizga, aholi jon boshiga ishlab chiqarish esa 55,6 foizga oshdi.

Bu esa bozordagi talab va ehtiyojlar to'liq ta'minlanmaganligini ko'rsatmoqda.

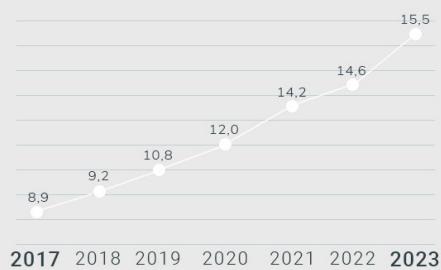
«O'zbekiston - 2030» strategiyasida 2030-yilga qadar iqtisodiyot hajmini 2 barobarga ko'paytirish, shu jumladan mahalliy xomashyo bazasidan samarali foydalanish, texnologik va infratuzilma investitsiyalarini amalga oshirish belgilangan.

Ushbu vazifalarni bajarish uchun sement sanoatida **quyidagilarni ta'minlash ko'zda tutilgan:**

- mayjud imkoniyatlardan samarali foydalanish; "yashil", energiya tejaydigan texnologiyalarni joriy etish;
- ichki va tashqi bozorda talab yuqori bo'lgan maxsus sement turlarini ishlab chiqarishni sezilarli darajada oshirish;
- xarajatlarni kamaytirish va mehnat unumдорligini oshirish.

2017-2023 YILLARDA O'ZBEKISTONDA SEMENT SANOATINING RIVOJLANISH DINAMIKASI

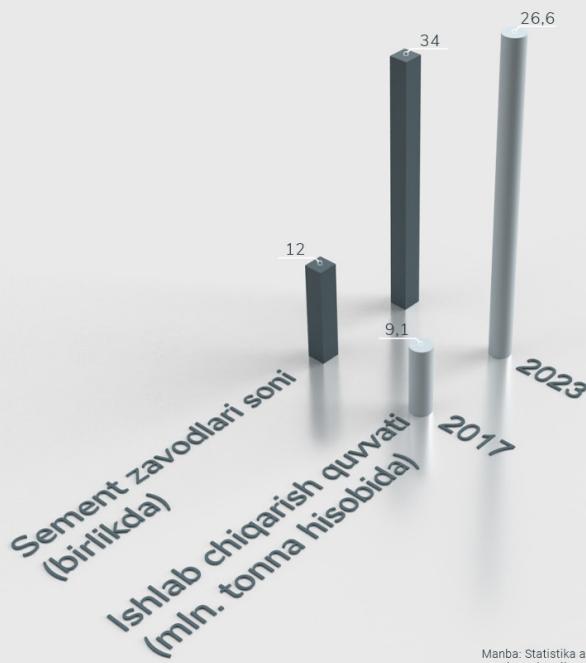
Sement ishlab chiqarish (mln. tonna)

Aholi jon boshiga to'g'ri keladigan sement miqdori (kg)

2022-yilda aholi jon boshiga ishlab chiqarilgan sement dunyoda 510 kg.ni, Xitoya 1490 kg.ni, Saudiya Arabistonida 1460 kg.ni, Vyetnamda 1220 kg.ni, Turkiyada 980 kg.ni, Eronda 720 kg.ni, Rossiyada 420 kg.ni, AQShda 280 kg.ni tashkil etgan.

Manba: Statistika agentligi va "Ozsanoatqurilishmaterialari" uyushmasi ma'lumatlari

2017-2023 yillarda davlat byudjetidan sog'liqni saqlash tizimi uchun ajratilayotgan mablag'lar qariyb 3,9 barobar oshdi. Agar xarajatlar 2017-yilda 7330 milliard so'mni tashkil etgan bo'lsa, 2023-yilda 28 426 milliard so'mga yetdi, davlat byudjeti xarajatlaridagi ulushi 22 foizni tashkil qildi.

Sog'liqni saqlash va ijtimoiy xizmatlar sohasida faoliyat yuritayotgan davlat tasarrufidagi korxona va tashkilotlarning umumiyligi soni 2017-yildagiga nisbatan 1,9 barobar oshdi va 11031 taga yetdi.

Faoliyat yuritayotgan davlat ambulatoriya-poliklinika muassasalarini soni 2696 tani tashkil etadi. Ular bir smenada 354738 qatnov quvvatiga ega. Har 10 000 kishiga 98,5 qatnov to'g'ri keladi.

Davlat tasarrufidagi shifoxonalar soni 573 taga yetdi. Ularda 124101 ta o'rinni mayjud. Har 10 000 kishiga 33,7 qatnov to'g'ri keladi. Bir bemor o'rtacha 6,3 kun ichida davolanib chiqadi.

Sohaning mutaxassislar bilan ta'minlanish darajasi yaxshilanib bormoqda. Bugun har 10 000 kishiga 22,3 nafar shifokor va 99,4 nafar o'rta tibbiyot xodimi to'g'ri keladi.

O'rtacha umr ko'rish davomiyligi 2017-yildagi 73,7 yoshdan 2022-yilda 74,7 yoshga ko'tarildi. 2017-2023 yillar oraliq'ida o'limning umumiyligi koeffitsiyenti 5,0 promilledan 4,7 promillega, yuqumli va parazitar kasalliklar tufayli o'lim darajasi 1,7 foizdan 1,3 foizga, ovqat hazm qilish a'zolari kasalliklari tufayli o'lim darajasi 5,7 foizdan 4,1 foizga, shuningdek, mehnatga layoqatli yoshdagilar o'limi 27,6 foizdan 24,6 foizgacha kamaydi.

O'zbekistonda tibbiyot turizmining rivojlanishi sog'liqni saqlash sohasida amalga oshirilayotgan islohotlarning sezilarli natijasi bo'ldi. Agar 2017-yilda O'zbekistonga davolanish maqsadida kelgan sayyoohlarni 28,7 ming nafarni tashkil etgan bo'lsa, 2023-yilda bu ko'rsatkich 63,3 ming nafarga yetdi.

Sog'liqni saqlash tizimini raqamlashtirish doirasida mamlakatimizda vaqtinchalik mehnatga qobiliyatsizlik varaqalarini elektron shaklda rasmiylashtirish yo'lga qo'yildi. Sirdaryo viloyati va Toshkent shahrida davlat tibbiy sug'urta tizimi joriy etildi.

Aholi salomatligini ta'minlash maqsadida **«O'zbekiston - 2030» strategiyasida** bir qator chora-tadbirlar belgilangan. **Jumladan:**

- tibbiy sug'urta tizimi bilan aholini 100 foiz qamrab olish;
- 2023–2025 yillarda "Elektron retsept" (reimbursatsiya) tizimini joriy etish; sanatoriylarga yo'llanma olish;
- navbatni kuzatish va bo'sh o'rnlarni ko'rish imkoniyatini beradigan "Elektron sanatori" platformasini ishlab chiqish;
- onkologik kasalliklarga chalingan bemorlarning elektron ro'yxatini yuritish uchun mo'ljallangan "Cancer-registr" axborot tizimini joriy etish;
- ona va bola salomatligi pasportining elektron tizimini yaratish rejalashtirilgan.

Toshkent shahrida ijara narxlari pasayishda davom etmoqda. 2024-yilning mart oyida poytaxtda o'rtacha ta'mirlangan xonadonlarning ijara narxlarida fevral oyidagiga nisbatan o'rtacha 0,61foiz, to'liq ta'mirlangan uy-joylarning ijara narxlarida esa o'rtacha 0,76 foiz tushish kuzatildi.

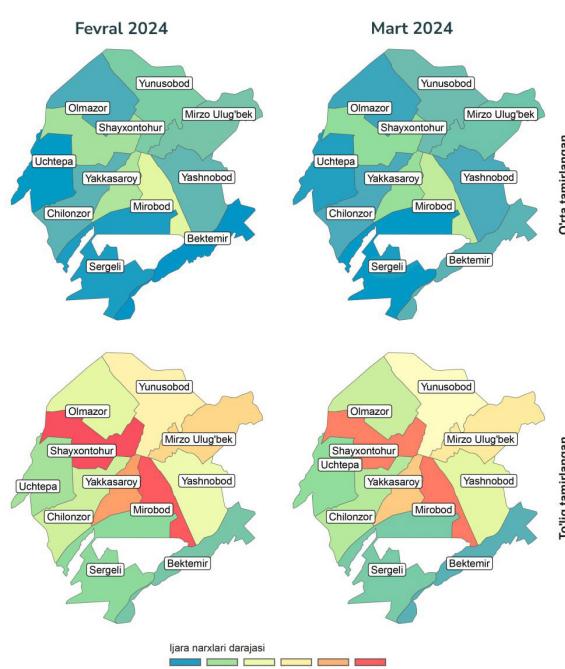
O'rtacha ta'mirlangan uy-joy ijarasi. 2024-yilning mart oyida o'rtatacha ta'mirlangan 1 xonali xonadonlar uchun taklif etilgan ijara narxlari o'tganning fevral oyidagiga nisbatan o'rtacha 0,6 foiz pasayib, 391 AQSH dollarini tashkil etgan bo'lsa, 2 xonali xonadonlar uchun ijara narxlari 1.2 foiz arzonlab, o'rtacha 436 dollargacha pasaydi. Shuningdek, o'rtacha ta'mirlangan 3 va 4 xonali uylar uchun ijara narxlari mos ravishda 0.2 foiz va 0.4 foizga pasayib, o'rtacha narxlar 513 dollar va 591 dollarni tashkil etdi.

O'rtacha ta'mirlangan uylar uchun nisbatan arzon ijara narxlari Sergeli (1 xonali - 354 dollar, 2 xonali - 386 dollar, 3 xonali - 435 dollar, 4 xonali - 441 dollar), Olmazor (1 xonali - 359 dollar, 2 xonali - 414 dollar, 3 xonali - 454 dollar, 4 xonali - 489 dollar) tumanlarida taklif etilgan bo'lsa, ushbu turkumdag'i eng qimmat ijara narxlari Mirobod (1 xonali - 463 dollar, 2 xonali - 518 dollar, 3 xonali - 620 dollar, 4 xonali - 819 dollar) va Shayxontohur (1 xonali - 437 dollar, 2 xonali - 456, 3 dollar xonali - 537 dollar, 4 xonali - 624 dollar) tumanlarida kuzatildi.

To'liq ta'mirlangan uylar uchun ijara narxlari. Mart oyida to'liq ta'mirlangan 1 xonali uylar uchun o'rtacha ijara narxlari 472 dollarni tashkil etgan. Bu o'tgan yilning fevral oyidagiga nisbatan 0,8 foiz past. Bu ko'satkichlar 2 xonali uylar uchun mos ravishda 644 dollar va 1,1 foizni tashkil etgan. Shuningdek, 3 xonali uylar uchun taklif etilgan o'rtacha ijara narxlarida (788 dollar) ham biroz (0,3 foiz) tushish kuzatildi. Shuningdek, t ta'mirlangan 4 xonali uylar uchun o'rtacha ijara narxlari ham 0.9 foiz tushib, 909 dollargacha pasaygan.

To'liq ta'mirlangan uylar uchun eng arzon ijara narxlari Sergeli (1 xonali - 394 dollar, 2 xonali - 449 dollar, 3 xonali - 556 dollar, 4 xonali - 646 dollar) va Uchtepa (1 xonali - 396 dollar, 2 xonali - 496 dollar, 3 xonali - 622 dollar, 4 xonali - 646 dollar) tumanlarida, eng qimmat ijara narxlari Mirobod (1 xonali - 567 dollar, 2 xonali - 844 dollar, 3 xonali - 1024 dollar, 4 xonali - 1097 dollar) va Shayxontohur (1 xonali - 556 dollar, 2 xonali - 845 dollar, 3 xonali - 1050 dollar, 4 xonali - 1024 dollar) tumanlarida kuzatildi.

Ijara narxlari to'g'risidagi ma'lumotlar olx.uz platformasidan veb skreping (web scraping) usulida to'plandi. Bunda 2024-yil fevral oyi uchun 51,5 ming va mart oyi chun 52,2 mingta ma'lumotlardan foydalanildi. Ikkala davr uchun ham tahlil narxlar chegarasining yuqori va pastki 5 foizlik kvantillari chiqarib tashlangandan keyin amalga oshirilgan.

2017-2023 yillarda O'zbekistonda yalpi ichki mahsulot (YalM) ishlab chiqarish hajmi 137,3 foizga (1,4 barobar) oshib, 2023-yilda 1066,6 trln. so'mni tashkil etdi. Mamlakatimizning 8 ta hududi, jumladan Toshkent shahri, Namangan, Toshkent, Andijon, Farg'ona, Navoiy, Sirdaryo va Jizzax viloyatlarida mahalliy tabiiy-iqtisodiy salohiyatdan samarali foydalanish, istiqbolli loyihalarni amalga oshirish hisobiga yalpi hududi mahsulotning (YaHM) jadal o'sishi (139-170 foiz) ta'minlandi.

Pandemiyanidan keyingi davrda Andijon, Buxoro, Samarcand, Sirdaryo, Toshkent viloyatlarida qisqa muddatda iqtisodiy rivojlanishda barqarorlik ta'minlandi (2020-yilda o'rtacha 102 foizdan, 2022-2023 yillarda – o'rtacha 105-106 foizgacha).

2017-2023 yillarda hududlarda YaHMning o'sishiga quyidagi tarmoqlar sezilarli hissa qo'shdi:

- Andijon, Navoiy, Sirdaryo viloyatlarida YaHM o'sishini ta'minlashda sanoat sektori (hududda YaHMning o'rtacha yillik o'sishida 1,6-3,7 foiz) sezilarli ahamiyatga ega bo'ldi;
- Qoraqalpog'iston Respublikasi, Qashqadaryo, Samarcand, Surxondaryo, Buxoro viloyatlari hamda Toshkent shahrida YaHM o'sishini ta'minlashda xizmat ko'ssatish sohasi (YaHMning o'rtacha yillik o'sishida 1,8-4,9 foiz) yetakchi tarmoq sifatida qayd etildi.

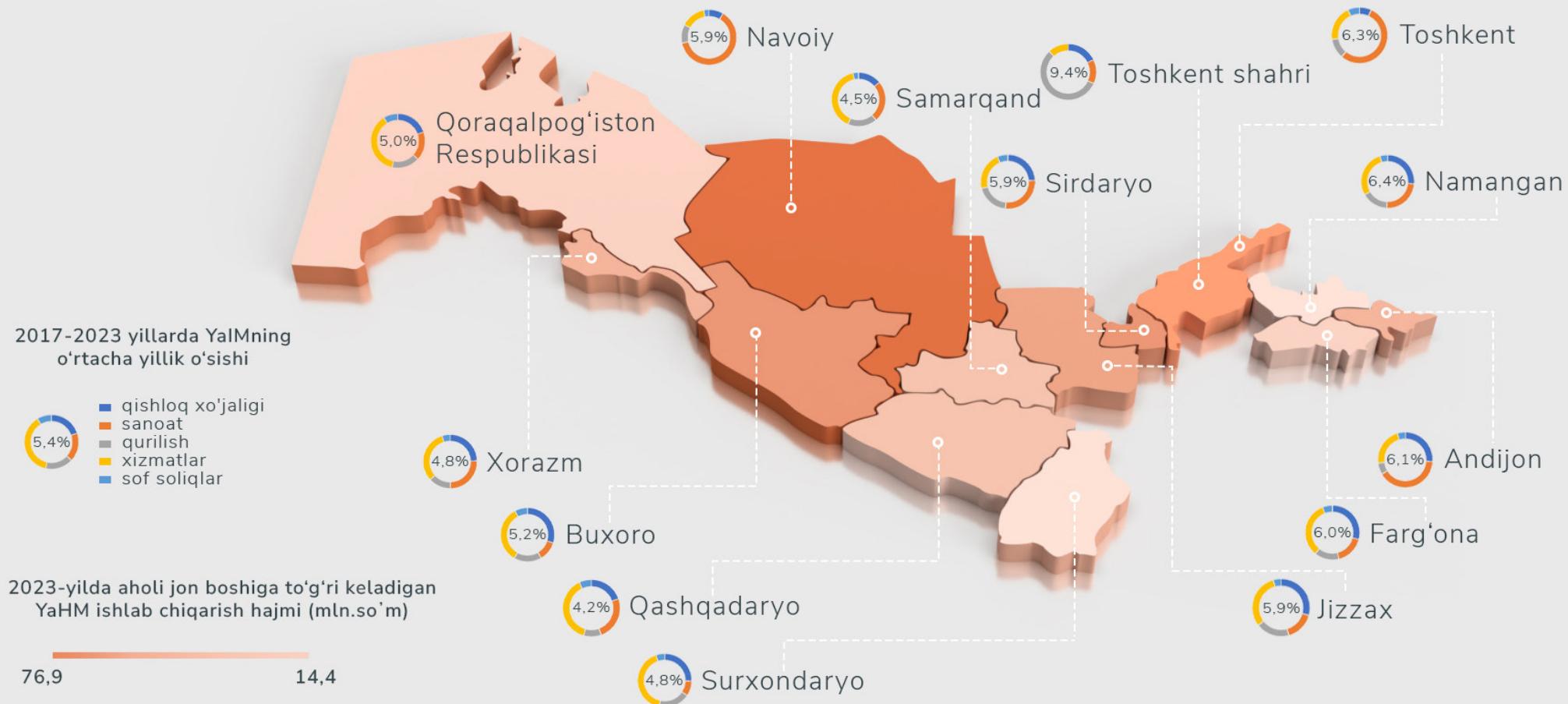
YalMning aholi jon boshiga to'g'ri keladigan hajmi 2023-yilda 29,3 mln. so'mni tashkil etib, iqtisodiy rivojlangan hududlarning mavqeい mustahkamlandi.

Bu Navoiy (2017-yildagi 2,0 barobardan 2023-yilda 2,6 barobarga), Toshkent (1,0 barobardan 1,2 barobarga) viloyatlari va Toshkent shahri (1,6 barobardan 2,1 barobarga) va respublika ko'satkichlari o'tasidagi farq oshganligida nam 2017-2023 yillarda mamlakatning iqtisodiy rivojlangan hududlarini hisobga olmagan holda 6 ta hududda (Andijon, Buxoro, Jizzax, Namangan, Sirdaryo, Xorazm viloyatlar) YaHMning aholi jon boshiga to'g'ri keladigan ulushi o'rtacha respublika ko'satkichiga (Toshkent shahri, Navoiy va Toshkent viloyatlari bundan mustasno) yaqinlashgani qayd etildi.

«O'zbekiston – 2030» strategiyasida «drayver» sohalarni rivojlantirish va hududlar salohiyatidan to'liq foydalanish ko'zda tutilgan bo'lib, 2030-yilga qadar iqtisodiyot hajmini 2 barobar oshirish va «daromadi o'rtachadan yuqori bo'lgan davlatlar» qatoriga kirish rejalashtirilgan. Bunda hududlarni ijtimoiy-iqtisodiy jihatdan kompleks rivojlantirish borasida **quyidagi chora-tadbirlarni amalga oshirish ko'zda tutilgan:**

- tuman va shaharlarning master rejalarini aholi va tadbirkorlar fikrini inobatga olgan holda ishlab chiqish;
- hududning uzoq muddatli ijtimoiy-iqtisodiy va demografik rivojlanishini inobatga olgan holda joylarda qulay muhandislik-kommunikatsiya va ijtimoiy infratuzilmalarni yaratish;
- aholi farovonligini ta'minlash va tadbirkorlikni rivojlantirishda mahallani jamoatchilik hamda davlat organlari o'tasidagi «tayanch ko'priklar» aylantirish va boshqalar.

2017-2023 YILLARDA O'ZBEKISTON HUDUDLARI BO'YICHA YALPI HUDUDIY MAHSULOTNING O'SISHI

Manba: O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi

Yevropa Ittifoqi mamlakatlarida tijorat banklari tomonidan an'anaviy kreditlashdan tashqari bir qancha muqobil moliyalashtirish manbalari ham mavjud.

Kooperativ banklar ko'pincha qishloq aholisiga yaqinroq bo'lib, nisbatan yaxshiroq shartlarni taqdim etadi (past foiz stavkalari, garovga qo'yiladigan talablarni kamaytirish).

Shunday qilib, **Sloveniya**da dastlab kooperativ banklarning rivojlanishi natijasida yuzaga kelgan Sloveniya Yer banki (Deželna Banka Slovenije) qishloq xo'jaligi va oziq-ovqat sanoatiga ixtisoslashgan eng yirik moliya instituti hisoblanadi.

Kredit uyushmalari fermerlarga tijorat banklari ma'qullashdan unchalik manfaatdor bo'limgan kichik kreditlar beradi. Uyushmalari moslashuvchanlik va mijozlarga individual yondashuv bilan ajralib turadi.

Ruminiyada kredit uyushmalari kichik fermerlar uchun hal qiluvchi ahamiyatga ega. Jami 3 millionga yaqin a'zo bo'lgan 3 mingga yaqin kredit uyushmalari mavjud.

Ruminiya va Bolgariyada mikrokredit tashkilotlari kichikroq fermer xo'jaliklariga xizmat ko'rsatadi. Ular mikrokreditlar qisqa muddatga beradi (aylanma mablag'lar, investitsiyalar). Shu bilan birga, ular qishloq joylarda keng filiallar tarmog'iga ega bo'lib, kreditlashning soddalashtirilgan tartiblariga ega.

Ipoteka assotsiatsiyalari va pensiya jamg'armalari ham qishloq xo'jaligini moliyalashtirishda muhim rol o'ynaydi. Bunga Shvetsiya va Daniya misol bo'la oladi. ■

Tadbirkorlik va shaharsozlik faoliyatini amalga oshirish maqsadida elektron onlayn-auksion orqali yer uchastkalarini sotishdan tushgan mablag'lar 2022-yilda 989,3 mlrd.so'm (boshlang'ich narxiga nisbatan 1,55 baravar – 636,9 mlrd. so'm)ni 2023-yilda 1223,3 mlrd.so'm (boshlang'ich narxiga nisbatan 1,56 baravar – 782,2 mlrd.so'm)ni tashkil etdi.

Yerga bo'lgan huquq turi bo'yicha savdoga chiqarilgan yerlar taqsimoti tahlil qilinganda, 2022-yilda auksion savdolariga chiqarilgan lotlarning 65,8 foizi ijara, 34,2 foizi mulk huquqi asosida, 2023-yilda esa 57,7 foizi ijara va 42,3 foizi mulk huquqi asosida savdoga chiqarilganini ko'rish mumkin.

2022-2023 yillarda elektron onlayn auksion savdolariga mulk va ijara huquqi asosida tadbirkorlar va shaharsozlik faoliyatini amalga oshirish uchun chiqarilgan **yer uchastkalarining tahlili quyidagilarni aks ettirmoqda:**

- 2023-yilda auksion savdolariga qo'yilgan bo'sh yer maydonlari 2022-yildagiga nisbatan 1,5 baravar ortgan;
- Yerlarning auksionga ko'proq chiqarilishi 1 ga yerning narxi o'rtacha 0,8 punktga yoki 50,1 mln. so'mga tushishiga olib keldi.

Yerdan foydalanish huquqi bo'yicha:

- mulk huquqi asosida sotilgan yer maydonlari 2023-yilda 2022-yildagiga nisbatan 3,7 baravar (76 gektardan 282,5 gektarga), lotlar soni 1,55 baravar, 1 ga yerning narxi esa o'rtacha 40,5 foizga ortgan;

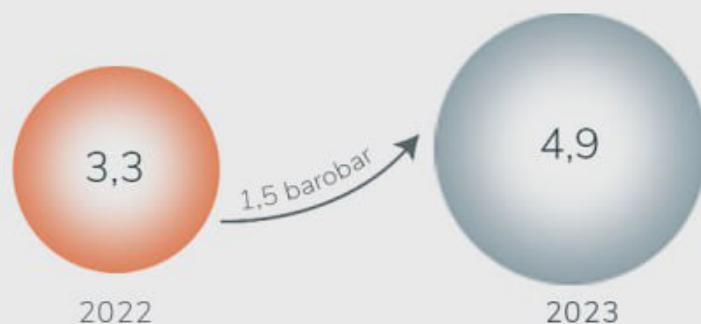
- ijara huquqi asosida sotilgan yer maydonlari hajmi 2023-yilda 2022-yildagiga nisbatan 1,9 baravar (826,7 gektardan 1 603,7 gektarga) ortgan. Bu pozitsiya bo'yicha o'rtacha 1 ga yerning narxi 2,5 baravar yoki 500 mln.so'mga oshgan.

Ijtimoiy infratuzulma hamda muhandislik kommunikatsiya obyektlari mavjud bo'lgan hududlarda namunaviy loyihalar asosida master rejani ishlab chiqish sharti bilan yakka tartibdag'i uy-joy qurilishi uchun yer uchastkalarini mulk huquqi asosida auksionga chiqarish hamda vakolatli tashkilotlar tomonidan hududlarning iqtisodiy rivojlantish dasturlari, tasdiqlangan shaharsozlik hujjatlari hamda urbanizatsiya jarayonini (o'sish nuqtalari) chuqur tahlil qilgan holda, infratuzilma mavjud bo'lgan yerlarni auksionga chiqarish taklif etildi.

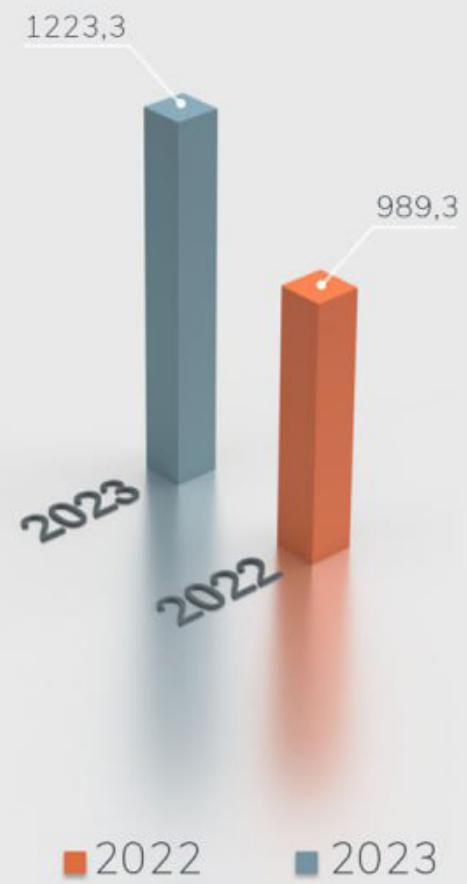
«O'zbekiston – 2030» strategiyasi doirasida hududlarda shaharsozlik loyihalari asosida zarur infratuzilmasi mavjud va aholi gavjum bo'lgan ko'chalardagi 233 mingta bo'sh yer maydonlarini auksion savdolariga chiqarish natijasida hududlarda xizmat ko'rsatish va servis sohalarini rivojlantirish orqali xizmat ko'rsatish hajmini 3 baravar oshirish mumkin.

2022-2023 YILLARDA O'ZBEKISTONDA YER UCHASTKALARI VA UNGA BO'LGAN HUQUQLARNI ELEKTRON ONLAYN-AUKSION ORQALI SOTISH DINAMIKASI

Aukcionga qo'yilgan bo'sh yer uchastkalari (**ming gektar** hisobida)

Yer uchastkalarini aukzion savdolari orqali sotishdan tushgan pul mablaglari (**mlrd.so'm**)

Aukcionga ijara va mulk huquqi bilan chiqarilgan bo'sh yer uchastkalari (**ming gektar** hisobida)

INSTITUT JAMOASI

Makroiqtisodiy va hududiy tadaqiqotlar instituti